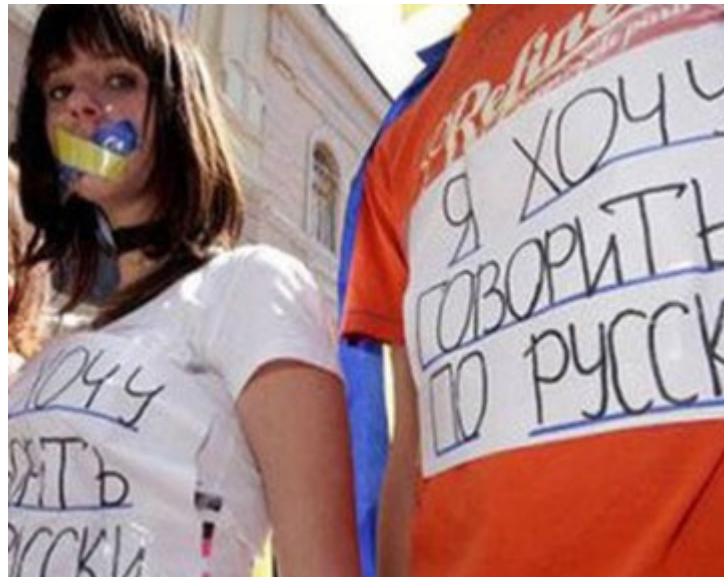

Україна у фокусі

13 – 19 серпня 2012 року

ЗМІСТ

I. Огляд політичних подій за тиждень.....	3
II. Аналітична довідка.....	5
<i>Демократичні процеси.</i>	
Імплементация мовного закону: повзуча русифікація?.....	5

I. Огляд політичних подій за тиждень

13
серпня

Київський апеляційний адміністративний суд відмовився задовольнити позов партії «Батьківщина», яка вимагала скасувати рішення ЦВК не реєструвати Юлію Тимошенко і Юрія Луценка кандидатами в депутати. Об'єднана опозиція планує оскаржити це рішення в касаційній інстанції – Вищому адміністративному суді.

Одеська міська рада ухвалила рішення, згідно з яким російська мова дістала в місті статус регіональної. Задля цього депутати скликали позачергову сесію. Рішення було підтримано 73 депутатами з 111 присутніх. Документ ухвалено у рамках реалізації положень чинного закону «Про основи державної мовної політики», що його 8 серпня підписав Президент Янукович.

14
серпня

Апеляційний суд звільнив з-під варті прямо в залі суду колишнього виконувача обов'язків міністра оборони Валерія Іващенко, змінивши йому термін покарання 5 років ув'язнення на умовний. У держобвинуваченні заявили, що Апеляційний суд пом'якшив покарання екс-чиновника у зв'язку із його заявою про часткове визнання провини. Щоправда, раніше Іващенко ніколи не визнавав своєї провини і вказував на політичне підґрунтя справи.

Апеляційний суд Неаполя звільнив з-під варті Миколу Мельниченка, який 3 серпня був затриманий в італійському аеропорту по прильоту з Вашингтона. Нагадаємо, причиною затримання колишнього охоронця президента Леоніда Кучми, якому в Києві закидають розголошення державної таємниці, став ордер, виданий українським Інтерполом. Київ вимагав екстрадиції Мельниченка, однак екс-майор заявив, що в Україні існує загроза його життю.

ЦВК завершив приймати документи від кандидатів у народні депутати, загальна кількість яких сягнула 3660. Із них 1500 кандидатів ідуть за партійними списками, інші понад 2000 – змагатимуться у мажоритарних округах. Загалом ЦВК зареєструвала 37 партій. Відмовили у реєстрації колишнім прем'єр-міністру України Юлії Тимошенко та міністру внутрішніх справ Юрію Луценку, оскільки вони мають непогашені судимості, а також лідеру партії «Громада» Павлу Лазаренку, який не проживав на території України протягом п'яти останніх років і також має непогашену судимість.

15
серпня

Римське відділення Інтерполу повідомило, що майор Микола Мельниченко перебуває у програмі захисту свідків США і тому італійські правоохоронці не можуть його тримати під вартою. Про це в інтерв'ю 5 каналу сказав речник МВС України Володимир Поліщук. Однак, за його словами, італійська сторона не припиняла процедури екстрадиції в Україну екс-майора Управління держохорони Миколи Мельниченка.

16
серпня

У Вищому спецсуді України відбулося вже четверте засідання з розгляду касації захисту Тимошенко на вироки Печерського районного та апеляційного судів Києва у «газовій справі», за якими экс-прем'єра визнано винною і засуджена до 7 років позбавлення волі. Слухали пояснення прокурора Сергія Пересунька, який попросив суд залишити без змін окрему ухвалу Печерського районного та Апеляційного судів щодо захисту Тимошенко, а також цивільного позивача НАК «Нафтогаз України» Вадима Куницького, який попросив відмовити у задоволенні касаційної скарги, розгляд якої знову перенесено – на вівторок, 21 серпня.

17
серпня

Услід за Одесою російська мова стала регіональною в Одеській, Запорізькій, Дніпропетровській, Донецькій, Луганській і Херсонській областях, а також місті Севастополі. Таке рішення на позачергових сесіях ухвалили обласні й міські депутати. Не стала російська мова поки що регіональною в Криму – парламент автономії відклав це питання до 10-го жовтня. Водночас українці Криму вимагають надати регіонального статусу для української мови, мотивуючи свою потребу тим, що їх на півострові мало, проте більше ніж 10%, що потрапляє під вимоги закону.

Депутати Тернопільської облради майже одногосно ухвалили рішення визнати закон «Про засади державної мовної політики» таким, що не має дії на території Тернопільщини. Депутати вважають, що цей документ було ухвалено з порушенням ст.10 Конституції України, де чітко вказано, що «державною мовою є українська».

Якби вибори до парламенту відбулися вже сьогодні, то об'єднана опозиція отримала б найбільше голосів. За даними опитування, проведеного чотирма соціологічними компаніями (Центр Разумкова, Рейтинг, Соціс та GfK Ukraine), українці готові віддати об'єднаним партіям Яценюка, Тимошенко та Гриценка 26,2% голосів, друге місце (24,6%) посіла Партія регіонів, далі – УДАР Віталія Кличка (12%) і комуністи – понад 9%. Близькі до подолання 5%-го бар'єра партія Наталії Королевської «Україна вперед» та Всеукраїнське об'єднання «Свобода».

Два роки позбавлення волі без права обіймати керівні посади присудили Юрію Луценку, звинувативши його у службовому недбальстві під час розслідування кримінальної справи про отруєння Віктора Ющенка. При цьому суд застосував норму законодавства про поглинання менш суворого покарання великим. Отже, оскільки Луценко вже засуджений до 4-х років ув'язнення, то його термін не змінюється.

18
серпня

Сполучені Штати розчаровані вироком у судовому процесі над колишнім міністром внутрішніх справ Юрієм Луценком. Про це йдеться в офіційній заяві американського уряду, поміщеній на сайті Посольства США в Україні. В документі сказано, що політично вмотивоване переслідування опозиційних лідерів, включно із паном Луценком і колишнім прем'єр-міністром Юлією Тимошенко, викликає серйозні занепокоєння щодо відданості уряду України демократії і верховенству права. Американські урядовці закликали уряд України звільнити пана Луценка та пані Тимошенко.

II. Аналітична довідка

✓ Демократичні процеси

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ МОВНОГО ЗАКОНУ: ПОВЗУЧА РУСИФІКАЦІЯ?

13 серпня Одеська міська рада на виконання закону «Про засади державної мовної політики», який вступив у силу 10 серпня, ухвалила рішення надати російській мові статус регіональної. Услід за нею аналогічні документи ухвалила низка інших місцевих рад – Одеська, Запорізька, Донецька, Луганська, Дніпропетровська і Херсонська обласні та Севастопольська міська. Усі вони аргументували свої рішення даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року, згідно з яким понад 10% населення цих регіонів вважали російську мову рідною.

*Якими будуть суспільні наслідки втілення мовного закону в життя?
Як цей процес вплине на рейтинги основних політичних сил?*

Президентські обіцянки

Перипетії довкола підписання Президентом Віктором Януковичем закону «Про засади державної мовної політики» стали логічним завершенням усього процесу його розробки й ухвалення. Попри очевидну зацікавленість Віктора Януковича в ухваленні цього закону, яка не складала секрету від самого початку, глава держави до самого кінця вдавав, що вагається із рішенням щодо підписання цього акту. Відповідно, аби певним

чином легітимізувати в очах суспільства заздалегідь відомий фінал, 7 серпня Президент провів зустріч із представниками української інтелігенції. Попри наміри учасників зустрічі вимагати від Президента ветувати закон, той натомість пообіцяв запропонувати зміни до нього, а вже наступного дня – поставив свій підпис під цим документом.

У результаті співрозмовники Президента стали ще одними жертвами

маніпуляцій з боку влади під час «проштовхування» нею мовного закону. Якщо під час двох голосувань за закон у Верховній Раді було порушено масу законодавчих і регламентних норм, то процес підписання закону Президентом узаконив ці порушення за допомогою бутафорського діалогу з інтелігенцією. Більше того, існують великі сумніви з приводу виконання Президентом своїх

Ефект доміно

Миттєва реакція кількох місцевих рад на початок дії мовного закону не стала несподіванкою для більшості політичних спостерігачів. Цілком очевидно, що документ було увалено саме з цією метою – надання російській мові статусу регіональної у східних і південних регіонах, завдяки чому правляча Партія регіонів сподівається збільшити там свій рівень підтримки. Тому протягом найближчого часу варто очікувати поширення цієї тенденції й на інші області, райони та міста цієї частини України. При цьому місцеві ради й надалі використовуватимуть український недосконалий механізм, закладений у законі: прийняття рішень на основі перепису населення одинадцятирічної давнини. Легітимність таких документів також під великим сумнівом, адже жодна з місцевих рад навіть не потурбувалася організувати збір підписів жителів регіону на користь надання російській мові статусу регіональної.

Відповідно, попри запевнення авторів закону, його реалізація, як і очікувалося, спрямована на підвищення статусу винятково російської мови. Одним із непрямих підтверджень цьому слугує ситуація в Автономній Республіці Крим (АРК). На відміну від інших місцевих органів, Верховна Рада АРК відклала рішення про надання окремим мовам

обіцянок щодо змін до закону. Якщо на зустрічі 7 серпня глава держави говорив про намір внести відповідні пропозиції до парламенту у вересні, то вже 14 серпня у Севастополі він зауважив, що зміни до закону буде внесено лише за необхідності. А це фактично означає, що до виборів закон навряд чи серйозно змінять.

статусу регіональних до вересня. Мотиви цього, на думку заступника голови Меджлісу кримськотатарського народу Рефата Чубарова, можна відшукати в небажанні місцевого парламенту надавати статус регіональної кримськотатарській мові – рідної, за даними перепису, для 11,4% жителів півострову. При цьому, за словами заступника глави Адміністрації Президента Ганни Герман, тепер розглядається можливість підвищення відсоткового бар'єру, необхідного для надання мові статусу регіональної, з 10% до 20% чи 30%. Якщо ці задуми втіляться в життя, кримськотатарська втратить право претендувати на статус регіональної в Криму, а російська позбудеться подібної «конкуренції» в більшості регіонів України.

Зрозуміло, що за сучасних умов така «регіоналізація» російської мови може мати для українського суспільства вельми неприємні наслідки. З одного боку, в умовах законодавчо закріпленого співіснування української та російської остання буде в заздалегідь виграшній позиції внаслідок як суб'єктивних уподобань багатьох посадовців, так і об'єктивних ринкових умов. У результаті українській загрожує витіснення не лише серед продукції інформаційно-розважального характеру (телебачення,

преса, реклама, книжки, кінематограф тощо), а й зі сфери місцевого і навіть державного управління. З іншого боку, в умовах серйозних регіональних відмінностей у вживанні російської мови підвищення її статусу в одній частині країни може призвести до виникнення

підстав для суспільних конфліктів на мовному ґрунті. При цьому вірогідність появи таких ліній розколу зростатиме пропорційно до посилення попередньої тенденції – звуження сфери вжитку української мови.

Виборчі плоди

Утім, представники Партії регіонів, вочевидь, плекають надію використати вказані загрозливі процеси для нарощування власного рейтингу: підвищення статусу російської мови може стати єдиною обіцянкою, яку президентська команда виконала за два з половиною роки свого правління. Однак поки що ситуація із ставленням населення до закону про мовну політику недостатньо ясна. По-перше, останні політичні рейтинги не демонструють зростання популярності Партії регіонів – за даними соціологічної групи «Рейтинг», із травня по липень він впав на 2%. По-друге, червневне дослідження Центру Разумкова засвідчило, що переважна більшість українців усвідомлює

передвиборний характер мовної ініціативи влади – так вважає 65,1% українців, у тому числі 52,6% жителів південного регіону та 51,8% жителів східного регіону. По-третє, у кінцевому підсумку імплементація мовного закону може додати електоральних балів опозиційним партіям, які в такий спосіб отримують шанс консолідувати своїх прихильників довкола ідеї захисту української мови. Як насправді вплине процес масового надання російській мові статусу регіональної, покаже вже найближчий час – цілком очевидно, що протягом виборчої кампанії більшість учасників перегонів активно експлуатуватимуть мовне питання.

Висновки

Отже, процес надання російській мові статусу регіональної місцевими радами на сході та півдні України став закономірним наслідком вступу в дію закону «Про засади державної мовної політики». З одного боку, активне використання Партією регіонів підконтрольних їй рад має на меті підвищити її популярність серед місцевого російськомовного населення, хоч поки успішність цього задуму викликає багато сумнівів. З іншого боку, втілення нового мовного закону в життя може вилитися у вкрай негативні тенденції, які загрожуватимуть як становищу державної української мови, так і регіональній інтегрованості України.

«Україна у фокусі» – щотижневий інформаційно-аналітичний бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (<http://dif.org.ua>).

Аналітики фонду «ДІ»:

Ірина Бекешкіна

Марія Золкіна

Юлія Ільчук

Олексій Сидорчук

Головний редактор випуску: Ірина Філіпчук